

Pitsaassutsit nutaat

»Sume – Mumisitsinerup nipaa« kalaallit piviusulersaarutorlutik filmiliaannik pitsaassutsimik nutaamik pilersitsivoq, pitsaassuserlu taanna annertuvoq

Jørgen Chemnitz
reaktion@ag.gl

Filmi taamungaannaq ingerlavoq: Nipilersuutit nipilersortunit nalunnginneqarlartunit nipilersorneqartut, apersuinerit arallit assillu toqhortaasvinneersut 70-kunneersut. Tassa taakku filmip 73 minutsinik sivirususillip imarai. Inuk Silis Høeghip Emile Hertling Péronardillu rockimik nipilersortartunik tusaamasaalluartunik Sumekunnik filmiliaat. Filmili allanik aamma imaqarpoq.

1, 2, 3

Filmip isumassarsiatlattu suliaanera siullertut oqaatigerusuppara. Sumekku nipilersortartuinnartut allatuulli inisseqqalersimasut oqaluttuassartaanik oqaluttuarineqarnerat torrallataaqaq. Sumekku nipilersoqatigiippuut nunatta oqaluttuarisaanerani pingaarutillit, inuiaqatigiinnilu pissutsinik isornartorsiullutik taallortarlutik. Sumekku rockimik nipilersortariaasertik kiisalu Kalaallit Nunaanni innuttaasunik sunik pisorqumarneranik eqqinertik tusaamasannguitigaat. Piffissaq oqqaaffiuvoq pikitsitsiffiullunilu, piffissaq inuutsunik politikikkut eqeertitsiluni ataatsimoortitsisoq. Tamanna nunarsuarmi sumiiffippassuarni pivoq, aammalu Sumekku aallar-niisorlugit Kalaallit Nunaanni pil-luni.

Filmip sanalluagaanera torrallata ilagaat. Ilami filmi oqaluttuarineqarluaqaq, filmiliaalluarluni katiterluagaallunilu. Filmi oqaluttuarisaaseq nutaalliaq atorlugu oqaluttuarineqarpoq, taannalu oqalut-

Jørgen Chemnitz.

tuariaaseq allani aamma, ilaatigut siullertullu filmini atorneqartarluni.

Ukiut qulit-faamtanik filmip piviusulersaarusiart filmertarfinni takutinneqartarneri soqtigineqaleralluinnarput. Tamanna ineriartorneq nunarsuarmi takussaavoq, piviusulersaarutinillu filmilior-tarnerik siammarterisimalluni. Asser-suutitut taaneqarsinnaasoq tassaav-q »Buena Vista Social Club« 1999-imeersoq, taanna nipilersortartusimasunit Cubameersunit qit-tarfinni Havanami nipilersusianit immiussinerannik tunngave-qarpoq. Assersuutitut aappaattu-taarussuppara filmiliaq »Palme«,

taanna angutimut Stockholmimi 1986-imi toqunneqartumut tunngav-q. Filmeg Olof Palmemut tunngav-q 2012-imeersuvoq.

Piviusulersaarutit silarsuanni filmiliornermi filmi »Sume« ilaal-erpoq. Suliaq pisariusoq, annertooq suliaalluortorlu – aammalu iluatsil-luortooq.

Filmimik taamaattumik sananer-mi piimasaqaatit eqquutsinneqarsimapput, assit kiisalu filmip inger-larnga pitsaassutsimi qaqqasissu-miimmata. Annikitsunnguanik kusanassutsimut tunngasunik iluarsi-laagannik taasasaqalaarpunga. Filmimi apersorneqartut nipaatt-ersarippiangillat, tamakkuli »fran-

skit peqqissaarussamik igasarneri-nut« immikkoortortamiittut taasariaqarunarpur – tassa imaappoq, filmimik nuannarisaqavissunitt ta-manna aatsaat maluginiarneqarsin-naalluni.

Pingajuattut, filmimi oqaluttua-riaaseq atorneqartoq, ingerlaatsi-mut tunngasoq, højtaleri aappalut-toq filmimi qangamut ullumimullu atassusiisut atorneqarpoq. Filmimimi inuit højtalerip aappaluttup appisimaartup saniani issiallutik oqaluttuarpur. Asseq inuup apersorneqartup kinaaneramik ersertit-sisuvooq: kinaava, piffissami qanoq sunniuteqaqataasimava/nipilersor-nerup tunngaatigut.

Højtalerip filmimi oqaluttuaris-aanermut tunngasuni qagugukku-t nuiinneqartarnera naliliissamut nalorninalaarsinnaavoq, højtaleri-mimmi taamatut nuiisitsisaqattaar-neq qangamut ullutsinnullu tunngasussaasimassammat paatsivee-runnaalaarsinnaalluni. Tassami qan-ga immiussanik appissegattaajuti-galuni aamma ullumikkut sulii pi-nera qanga immiussani takuneqar-sinnaammat. Højtalerip filmimi oqaluttuarisaanikkut takutinneqar-tuni qagugukku takutinneqartar-nera (filmip ingerlanerani takoreer-simassavara.?)-mik eqqarsalersitsi-voq – allatigullu paatsiveerutsisil-er-luni, taamaattorli filmip ilaani ilua-qutaasarpoq, assersuutugalugu inuit apersorneqartut højtalerimit erin-anik tusaasaqagullutik attortillut-ik quliliuleraangata.

Piviusulersaarutinik, qujanaq

Filmi filmitsialassuvoq. Pitsaassu-asa eqqaassanngikkaanni, uagut nammineerluta oqaluttuarisaaner-mik piviusulersaarutinik takutitsi-sinnaanitsinnik assersuutitsatsia-laalluni. Piviusulersaarummik taamaattumik sanariaaseq uagut-sinnut assut tulluappoq, tassami pi-viusumik tunngaveqarmat, misigis-sutsinut tunngalluni toqqaannarlu uatsinnut saaffiginnittuulluni.

Filmi tusagassiutaavoq inuiattut atuagassiaqarnitsinnut tunngasoq. Kalaallit Nunaanni filmiliorartut inuusuttut oqaluttuallianik, filmilia-nik naatsulianilluunniit sananeru-sarput, taamaattumik Sumekkun-nik filmiliorqarnera allanik piviu-sulersaarutinik sulii sanasoqartar-nissaanik naliliisuulluni assut kis-saatiginarpoq.

Nye højder

»Sume – lyden af en revolution« sætter en ny standard for grønlandske dokumentarfilm, og den standard er høj

Jørgen Chemnitz
reaktion@ag.gl

Filmen er egentlig lige til: Musik fra et gammelt band, en række interviews og arkivbilleder fra 70'erne. Det er ingredienserne i den 73 minutter lange dokumentarfilm, som Inuk Silis Høeghip og Emile Hertling Péronard har begæret om det legendariske rockorkester Sume. Men der er mere i filmen end de tre ingredienser.

1, 2, 3

Først og fremmest er filmen båret af en fremragende idé. Det er virkelig godt tænkt at fortælle historien om Sume, som er endt med at være mere end et orkester. Bandet er blevet et ikon, som skildrer en epoke i historien, hvor der blev sat ord og handling bag fornemmelser og frustrationer i samfundet. I tilfældet Sume blev ordene musikalske, både rent bogstaveligt, fordi det var rockmusik, men også billedlig talt fordi teksterne ramte en nerve

i Grønland, som ikke selv havde en kollektiv forståelse for, hvad der var i gærde. Tiden var til opgør og op-rør, det var en tid for paroler, som samlede ungdommen om en fælles politisk vækkelse. Det skete rundt omkring i verden, og med Sume som katalysator, kom det opgør og oprør også til Grønland.

En anden kvalitet ved filmen er det gode håndværk. Filmen er simpelt hen godt fortalt, godt filmet, godt klippet. Dramaturgisk følger den en moderne fortælleform, som vi kender fra andre genrer, først og fremmest fra spillefilm.

De sidste ti-femten år har dokumentarfilm i biograflængde fundet vej til det store lærred i biograferne. Det er en udvikling, vi ser rundt omkring i verden, og det har revitaliseret den dokumentariske genre. Eksempler er »Buena Vista Social Club« fra 1999, som handler om indspilningen af en plade med gamle musikere fra en natklub i Havana, Cuba. Et andet eksempel er filmen »Palme«, som handler om hvem manden var, der blev myrdet i

Stockholm i 1986. Filmen om Olof Palme er fra 2012.

Det er i slipstrømmen af film i denne nye tradition for dokumentarisme, at filmen »Sume« lægger sig. Det er en krævend form, det er en omfattende form, det er et kæmpe arbejde – og det er lykkedes.

De formmæssige krav til film af det omfang kræver en meget velproduceret film, hvor dramaturgi og billede, lyd og klipning er af høj klasse, og de krav må man sige, at den grønlandske film lever op til. Der er mindre skønhedsfejl. Lyden på interviews i filmen står ikke helt skarpt, men det må høre til i områ-det for »finere fransk madlavning« – det vil sige, at det er for film-nørder.

Et tredje element ved filmen er et rent fortællermæssigt greb, et dramaturgisk kneb, hvor en rød højtaler skal fungere som et link mellem fortid og nutid. I filmen sidder personer, der skal fortælle, ved siden af en rød højtaler, som spiller en sang. Billedet fungerer som etablering af personen: hvem er ved-

kommende, hvilken rolle spiller han/hun i forhold til tiden eller musikken.

Det står imidlertid uklart for anmelder, hvor og hvornår i filmen den røde højtaler bliver vist i de historiske optagelser, for det må være en præmis for brugen af højtaleren som stafet, som overgang mellem fortid og nutid, at den udspringer af gamle, autentiske optagelser – at den rent faktisk eksisterer i virkeligheden i de gamle koncertoptagelser. Men det er uklart, hvor højtaleren dukker op i det historiske filmmateriale, og dermed bliver dens rolle som bindeled og dokumentarisk stafet en eftertænderiskering (den må jeg vel have set tidligere i filmen.?) – andre gange er den forvirrende, nogen gange er højtaleren virkningsfuld, når personer bliver rørt til tårer ved at høre en

sang på den gamle højtaler.

Dokumentar, tak

Filmen er intet mindre end glimrende. Ud over sine filmiske kvaliteter, er den et godt eksempel på, at vi selv skal og kan fortælle og dokumentere vores historie. Og dokumentarfilmen er som skabt til os, fordi den fortæller autentisk, følelsesmæssigt og direkte til os.

Film er et medie, der appellerer til vores folkesjæl i langt højere grad end litteratur. Mange unge filmfolk i Grønland har fokus på at skabe fiktion, enten spillefilm eller kortfilm, og det er anmelders fromme ønske, at Sume-filmen kan inspirere til større lyst til at fortælle historier i den dokumentariske genre.

